

У ПОТРАЗИ ЗА ДАЉОМ ГРАНИЦОМ: ТРИЛОГИЈА О ГРАНИЦИ КОРМАКА МАКАРТИЈА

Године 1998. Макарти је објавио трећи том своје *Трилогије о граници – Градови у равници*, у којој се сусрећу протагонисти из претходна два тома, Џон Грејди Кол и Били Парам. Њихови пређашњи засебни наративи се укрштају, чиме се добија тематско обједињавање трилогије. У прва два дела Кол и Парам, осећајући све веће надирање урбанизације, напуштају амерички југозапад у потрази за једноставнијим, пасторалнијим животом у Мексику. Међутим, у трећем тому пасторални сан о идиличном животу на рубу мексичке границе замењује мрачна реалност корумпираног пограничног града Хуареса и његовог америчког пандана Ел Пасоа. Сходно томе, на крају *Градова у равници* постаје јасно да Макартијева трилогија сведочи о смрти традиционалног америчког пасторалног сна.

Америчка пасторала се традиционално блиско поистовећује с америчким западом, где су побегли они који трагају за уточиштем и аграрним животом, не би ли живели по сопственим правилима. Међутим, пошто у Сједињеним Државама расте популација, а технологије попут телевизије, филмова и интернета доприносе културној хомогенизацији земље, Запад се више не разликује нарочито од Истока или било ког другог региона у земљи. Сваки тржни центар има исте продавнице, а сваки мултиплекс исте филмове. Како Ричард Вајт тврди:

Бивајући све моћнији и насељенији, делови Запада су све више личили на ситарије центре моћи и насељености. На крају крајева, аушо-иушеви и његређа Лос Анђелеса, Даласа и Феникса излегали су генерички, разликујући се од његређа Источа, Јуја, или Средњеј Запада само по шибљу са најлакших рампи [...]. (538)

Савремени теоретичар пасторале Лоренс Буел пише да је термин „пасторални“ постао готово синоним за идеју преласка/повратка на мање урбанизован, „природнији“ начин живота“ (31). По овој дефиницији, ако филмска звезда сагради вилу у Монтани, за њега или за њу могло би се рећи да живе пасторално. Запад више није пасторална земља у којој се може избећи притисак урбанизације и индустријализације. Уместо тога, то је забавни парк, тамо где Американци из средње класе воде своје породице у Дизниленд. Све урбанизованији амерички запад више не представља адекватно окружење за пасторалу.

Земљораднички живот сам по себи не чини да се Кол и Парам осећају као да живе „природнијим начином живота“. Попут првих грчких идиличара, они верују да се права веза са земљом заснива на начину живота који подразумева њено обрађивање. Кол и Парам и даље верују у могућност онога што Ричард Слоткин назива „даљом границом,

митским пространством иза границе, митским пространством изван пејзажа Запада и америчке историје – чије су могућности у потпуности истрошене” (279). Током радње трилогије, чији се велики део одиграва у Мексику, наводној даљој граници, спокојство пасторалног пејзажа више пута бива нарушено натуралистичким приказом надирања механизације и насиља. Визија традиционалне америчке пасторале, величане на почетку Макартијеве трилогије, до њеног краја се напушта и замењује оним што се може назвати савременим америчким пасторализмом, где бива јасно да, без обзира на жеље, пасторални живот није иза границе, већ је трајно онемогућен.

Сви ѿи леји коњи

Трилогија почиње романом *Сви ѿи леји коњи* и његовим шеснаестогодишњим протагонистом Џоном Грејдијем Колом. На почетку романа, смештеног у 1949. годину и близину Сан Анђела у Тексасу, затичемо Коловог оца како умире од последица учествовања у Другом светском рату. Колови родитељи су разведени, па ранч на којем су он и његов отац некада заједно радили сада припада Коловој мајци, чији је отац, претходни власник ранча, недавно умро. Ранч више није самоодржив. Колова мајка, која се „помирила” са животом на њему када се удала за Коловог оца, коцкара и каубоја, увиди шансу да оствари свој глумачки сан. Она одбија Колове молбе да задржи ранч, ускраћујући му на тај начин право на пасторалу које је стекао рођењем. Да ствар буде гора, Кола оставља девојка због старијег момка који има ауто. Будући да на околним ранчевима нема довољно посла и како немају разлога да ту и остану, Кол и његов пријатељ Лејси Ролинс одлазе у Мексико да остваре сан о каубојском животу. Тако почиње њихова потрага за даљом границом.

Међутим, и пре почетка радње знамо да читамо оно што је наизглед традиционално пасторално дело. На првој страници Макарти користи књижевни троп који Лео Маркс назива „прекинутом идилом” – раскидом иначе хармоничног односа између људи и света природе (27). Како Маркс пише, изненадна појава механизације у том пределу „метафорички је концепт који се свуда понавља” у америчкој књижевности (16). Чини се да Макарти у потпуности ствара у оквирима ове традиције, што се види када Кол оде у прерију и чује долазак воза: „Осећао га је под стопалима. Пробијао се с истока, као какав распусни сателит излазећег сунца што завија и урла у даљини [...]”¹. Значење воза је веће од простог нарушавања идиличне сцене: он је у јукстапозицији са смрћу Коловог начина живота. Породица ће ускоро изгубити власништво над ранчем и то што Колу измиче прилика да се бави земљорадњом појачава „подрхтавање тла” које изазива локомотива. Без одрживих опција за наставак живота на ранчу у тексаским равницама, Кол и Ролинс седлају коње и крећу за Мексико, где се надају да ће остварити снове о каубојском животу. После низа несрећа са Џимијем Блевинсом, којег упознају убрзо након што се отисну на путовање, Кол и Ролинс завршавају у утопијској хацијенди „Наша Госпа од пречистог зачећа, ранч[у] од једанаест хиљада хектара,

---

¹ Наведено према: Макарти, Кормак. (2011). *Сви ѿи леји коњи*. (Горан Капетановић, прев.). Београд: Веоbook, 3. [Све фусноте су преводиоцехе.]

смештен[ом] уз границу Долине четири мочваре у држави Коахуила”.² Као што Алан Чез примећује: „Земља је обећање, обећање је земља – жива, симбол, глас, лик“ (142). Момци мисле да су ту на ранчу Дон Ектора Рочеа и Виљареала пронашли свој сан. Као што му само име каже, ранч је планинска оаза повише грубих мексичких равница. Док су се Макартијеви ранији описи мексичког пејзажа усредсређивали на његову голет и неплодност, ранч се одликује изобилном плодношћу:

*Зајадни окрајци задирали су у Сијеру де Анџеохо, до висине од две хиљаде седамсто мејара, али је на јују и истоку ранч заузимао гео широкој басена долине, био је добро наводњен природним изворима и бистрим јошоцима те проширан мочварама и илџичким језерима. У језерима и јошоцима живеле су рибље врсте нејознатне на друјим крајевима планете, као и ишџице и јушџери и друја створења која су ју одавно јосјила ендемска, јер се јустиња јошјезала на све стране.*³

У ноћи њиховог доласка, Ролинс, опчињен надом коју им даје ранч, пита Кола: „Шта мислиш колико дуго би волео да останеш овде?“ „Око сто година“,⁴ одговара Кол. Чини се да ће ранч пружити уточиште и утеху каубојима уморним од путовања. Упркос пасторалном пејзажу ранча, дечасти на крају сазнају да на ту није све онако како се у почетку чинило.

Током боравка на ранчу, Кол са својим натприродним разумевањем коња, на које је Макарти раније већ алудирао – седи на коњу „не само као да то ради од рођења, што јесте радио, него и као да би, да је неким злом или несрећом доспео у неку земљу где коњи никад нису постојали, он ипак нашао коње“⁵ – стиче право да лично упозна Рочу. Чини се да је Роча особа којој би Кол желео да је налик – ранчер који живи свој живот од земље. Кол га таквог поштује и верује му, али Роча није онакав каквим се чини. Упркос томе што је „један од ретких *hacendados*-а који је заиста живео од земље на коју је полагао право“, ранч није оно што му пружа финансијску независност.⁶ Без својих пословних веза у граду Мексику, он сигурно не би имао луксуз да поседује породични ранч. Поред тога, иако Роча очигледно воли ранч, није повезан с њим тако што ради на њему. Он плаћа другима да тамо раде током његових честих и дугих одсустава. Чак и док Макарти пише о Рочиној љубави према коњима, саопштава нам да лети сопственим авионом, што на моменте у деловима романа са хацијендом нарушава спокој и појачава немогућност остварења пасторалног сна. Иако уточиште од индустријализма, ранч је више викендица него ранч за рад.

Кол верује да је пронашао сродну душу у Алехандри, Рочиној ћерки која воли коње. Противно свом здравом разуму, започиње тајну везу с њом. Међутим, Алехандра се, као и њен отац, пребацила у модерни свет, иако у почетку одбија да призна ту чињеницу. Похађа елитну средњу школу, „фину неку школу“, како је Ролинс назива, у граду Мексику. Заиста, Ролинс доста говори о томе да је Алехандра „фина девојка“,

² *Ibid.*, 57.

³ *Ibid.*

⁴ *Ibid.*, 56.

⁵ *Ibid.*, 14.

⁶ *Ibid.*, 57.

размишљајући како се „вероватно забавља с момцима који имају и своје авионе, а камоли аутомобиле“.⁷ Док је у граду Мексику, Алехандра редовно иде у позориште и на балет са мајком која не разуме дражи хаџијенде. Алехандра не гаји, попут своје мајке, одбојност према животу на хаџијенди, али је мајка познаје боље него што она саму себе познаје и пророчки јој говори да ће се предомислити о одласку на ранч и, још злокобније, „о свему“. Кол то не види. Он погрешно мисли да њена љубав према коњима и потреба да их јаше такође указују на жељу да живи на граници с каубојем. Нажалост, по њега, то двоје нису исто.

Недозвољена афера привлачи пажњу госпође Алфонсе, Алехандрине баба-тетке и куме, која „са собом је на хаџијенду донела везе са старим светом, антиквитете и традицију“.⁸ Алфонсино дубоко укореењено познавање „антиквитета и традиције“ намеће јој жељу да нађе неког „прикладнијег“ (тј. богатијег) за Алехандру. Упркос томе што је на сличан начин она заволела недостојног удварача током Револуције, госпођа је променила мишљење „о свему“, за шта Алехандрина мајка верује да ће Алехандра такође учинити. Како госпођа Алфонса каже: „Шта год се дало закључити по мом изгледу, ја нисам нарочито старомодна жена“, због чега одбацује Кола јер га види као старомодног момка чији се снови не поклапају са земљом у развоју.⁹ Значајно је што се Алфонса не сећа прошлости Мексика као пасторалног раја, већ објашњава: „Кад сам била млада, сиромаштво у овој земљи било је ужасно. Ни по чему што данас видиш не можеш то ни наслутити [...] Просечна породица није имала никакав предмет машинске израде изузев кухињског ножа. Ништа. Ни иглу ни тањир ни шерпу ни дугме. Ништа. Никад.“¹⁰ Стога, док се Алехандра и Роча још половично опиру томе што ера руралности пролази, Алфонса покушава да подржи нови свет који је у њеним очима бескрајно бољи од њене прошлости. То што Кола одбацује као удварача директно је подстакнуто тиме што га види као старомодног и сувишног у новом и све модернијем урбаном контексту Мексика. Као што примећује Џон К. Грамер, Кол се у Мексико повлачи вођен својом „пасторалном вољом да створи ванвременски поредак“ (21). Уместо тога, у Мексику ће затећи оно што Том Пилкингтон назива „стварним и метафизичким ужасом“ (315). Начин живота за којим трага, остварење његовог пасторалног сна, једнако је недостижно у Мексику као и у тексаским равницама.

Упркос упозорењима госпође Алфонсе, Колов однос са Алехандром се интензивира, што доводи до тога да су Кол и Ролинс предати властима због злочина које су наводно починили пре доласка на хаџијенду. И поред најбољих намера, они су, како Верин Бел пише, „дискредитовани и прогнани са древног места доброг живота које верују да су открили, хаџијенду ‘Наша Госпа од пречистог зачећа’“ (921). Госпођа Алфонса, по Алехандрином налогу, сређује њихово пуштање из затвора, али тек након што Алехандра пристане да никада више не види Кола. Након Коловог пуштања, Алехандра крши дату реч, али само накратко. Она на крају одлучује да се придржава свог обећања, што шокира Кола, који, као Американац привржен кодексу Запада, „верује

⁷ *Ibid.*, 67.

⁸ *Ibid.*, 74.

⁹ *Ibid.*, 76.

¹⁰ *Ibid.*, 128.

у индивидуализам, слободну вољу, могућност избора“ (*Pilkington*, 320). Након станке пуне насиља, када Кол поврати коње који су њему и Ролинсу одузети пре него што су их затворили, враћа се у Тексас као сломљен и несигуран човек, скрхан спознајом да „чак и у Мексику, савремени свет политике и револуције, технологије и градова еродира и уништава традицију села“ (*Cawelti*, 173). Елегични завршетак романа наговештава оне који долазе. Кол лута равницама Западног Тексаса, вративши се у родни град тек да потражи Ролинса, који га охрабрује да остане и ради на нафтним платформама, што се плаћа „ђаволски добро“.¹¹ На Колову велику жалост, његова земља, „Западни Тексас, некада један од последњих бастиона традиционалног пасторализма у Америци, постао је пустош због нафтних бушотина“ (*Cawelti*, 172). Кол одлучује да настави даље. Убрзо након тога пролази поред нафтног поља, на чијим се ободима налази индијански логор. На почетку романа, након што је ранч продат, Кол говори оцу да је он као „Команчи пре двеста година“.¹² Слика индијанских вигвама „дигнутих на тој оструганој и уздрхталој пустоши“, појачава Колову ранију идентификацију са расељеним Индијанцима.¹³ Отишао је преко границе и потом се вратио, не откривши даљу границу, већ још једну исту такву.

Прелаз

Други том трилогије, *Прелаз*, говори о доживљајима једног дечака у Мексику. *Прелаз* је, као што наслов сугерише, тематски след између *Свих њих лејих коња*, који је добио име „по дечјој успаванки“ и *Градова у равници* са својим библијским алузијама (*Luce*, 156). Радња романа прати Билијама Парама и његова три „прелаз“ из Новог Мексика у Мексико. Свако следеће путовање додатно наглашава чињеницу да је, упркос обећавајућој пасторалној појавности, Мексико корумпиран и пропао као и његов северни сусед, ако не и горе.

Радња овог романа отпочиње отприлике десет година пре романа *Сви њи леји коњи*, и истовремено нас упознаје с породицом Парам – Билијем, његовим родитељима и млађим братом Бојдом – као и с пејзажем најудаљенијег југозападног краја Новог Мексика: „Када су изашли на југ из Грант Каунтија, Бојд је био тек беба, а новоформираној округ који су назвали Идалго је и сам био тек нешто старији од детета“ (3). Дах свежине коју уноси тек рођена беба подудара се са дахом свежине новог округа, местом поновног рођења Парамових. Али чак и док живе на земљи и обрађују је, навлаче се тамни облаци, а до „зиме када је Бојд напунио четрнаест година, дрвеће које је расло уз суво корито реке одавно је оголело, а небо је из дана у дан било сиво, па је дрвеће стајало бледо спрам њега“ (5). Промене нису само метеоролошке. Човек који угости Билија Парам на једну ноћ објашњава: „Како се чини, у округу је све већа гужва. Једва можеш да испратиш ко су ти комшије“ (67). Заиста, земља на коју је породица први пут наишла, земља на којој су одлучили да оснују свој ранч, више није иста. Недавни напад једне вучице на стоку ранчера коју је растргла чини борбу за опстанак

¹¹ *Ibid.*, 162.

¹² *Ibid.*, 16.

¹³ *Ibid.*, 164

породице Парам све тежом. Посета је необична и пуна слутњи. Комшија објашњава: „Осим оних који долазе из Мексика, рекао бих да више нема вукова“ (24). Претпоставља се да су вукови напустили ту земљу, можда бежећи од „све веће гужве“. Никада се не поставља питање шта је тачно могло натерати вучицу да дође из Мексика. Њено понашање показује аверзију према технолошком и урбаном развоју земље: „Није прелазила пут или железничку пругу по дану. Није два пута на истом месту пролазила испод жичане ограда. То су били нови протоколи. Устезања која раније нису постојала. Сада јесу“ (25). Осим тога, Макарти пише да су „ранчери рекли да су [вукови] били свирепији према стоци него према дивљачи. Као да су краве у њима изазивале неки гнев. Као да су увређени кршењем неког старог поретка. Старог обреда. Старих протокола“ (25). Вучица реагује на сужавање свог окружења како једино уме: напада своју нову конкуренцију, не схватајући да не може извојевати победу.

Иако се Били Парам напослетку поистовећује са недаћама вучице, у почетку је види као сметњу коју треба зауставити. Хвата је, али уместо да погуби свог ратног заробљеника, одлучује да животињу врати преко границе у Мексико. Међутим, Били и вучица се нису вратили у дивљину. Обележја цивилизације постају све очигледнија. Сусрети са житељима северног Мексика завршавају се тако што Билију одузимају вучица.

Уместо да дивљина угрожава цивилизацију, вучица постаје забава за људе. Користе је као пса за борбу. Њени противници су „углавном гоничи који се узгајају на северу, али и неописиве животиње од педигреа из новог света и пси који су били нешто више од питбула узгајаних за борбу“ (115). Сукоб између старог и новог поретка није могао бити експлицитнији: свет природе се угушио под приливом неприродно узгојене стоке. Убрзо, Били схвата да постоји само један начин да се вучица извуче из ове ситуације. Он је упуца, окончавши јој муке.

Након смрти вучице, Били бесциљно лута мексичким селима. На почетку тих лутања Макарти понавља троп нарушене идиле. Били води свог коња до стеновитог испуста, тачке са које може да види околну мексичку природу. Док Били гледа у небо, маштање му прекида мрачни предзнак, „један лешинар који непомично лебди у неком високом вектору што га је ветар одабрао за њега“. Скреће поглед према пејзажу и види „дим локомотиве како полако пролази преко равнице на удаљености од шездесет пет километара“ (135). Присуство лешинара у широком, отвореном мексичком пределу говори о његовој будућности. Лешинари се хране мртвима и умирућима, а остатак романа прати све чешће Билијево сусретање са неизбежношћу смрти која прети и његовој породици и земљи у којој су тражили уточиште. Када се Били коначно врати на ранч, открива да је он похаран, да су му родитељи убијени, а коњи украдени. Поново се удружује са својим братом Бојдом, али дом Парамових, онакав какав је некада био, заувек је нестало. Тако почиње лутање Билија Параме, у потрази за новим животом, што је заправо његов стари начин живота. Постаје попут вучице у њеној безнадежној потрази за старим поретком, старим обредима, старим протоколима, пасторалном егзистенцијом без уплива савремености. Недуго након поновног окупљања, Били и Бојд одлазе у Мексико с идејом да поврате коње, али пошто су све лоше испланирали, враћају се на породични ранч и настављају с јединим животом за који знају. Међутим, од самог почетка овог другог преласка у Мексико јасно је да Билијев

жељени начин живота брзо нестаје. Како Макарти пише, „подухвати осуђени на про-
паст заувек располуте животе на пре и после“ (129).

Макарти окреће браћу једног против другог у овом другом прелазу. Иако се Били
Парам и Џон Грејди Кол понекад поистовећују један са другим, Бојд је тај који се са
Колом може упоредити по повезаности са пасторалним светом. Бојд, на пример, по-
креће разговор са Билијем о томе шта коњи знају, где Били каже: „Дођавола, не знају
ништа. Они само живе тамо у неким планинама.“ Бојд се томе противи, понављајући
оно што Кол осећа у роману *Сви њи леји коњи*. Он тврди да би коњи могли да нађу пут
назад до ранча јер „једноставно знају где је шта“ (189). Други ликови примећују раз-
лику између Бојда и Билија. Један саопштава Билију своје запажање: „Твој брат је до-
вољно млад да верује како прошлост још увек постоји“ (202). С друге стране, иако
Били жали за променом пасторалног начина живота, чини се да му се није толико
препустио колико Бојд. Истина, он је мање сличан Колу, а више Лејсију Ролинсу у спо-
собности да истраје, да преболи губитак начина живота који воли и на који је навикао.

Насупрот томе, када Били схвати да је њихова лоше осмишљена потрага узалудна,
Бојд остаје у Мексику јер не би да се врати са Билијем на север, чак и после нарочито
мучног низа догађаја у којима је озбиљно рањен у пуцњави. Бојд остаје због љубави
– због љубави према каубојском начину живота и љубави према лепој, простодушној
младој Мексиканки коју су он и Били раније спасили од групног силовања. Попут ву-
чице, Бојд страда од људских руку, а на крају ће и завршити као она. Али за Бојда то
можда није најгора од свих могућих судбина. Он постаје нека врста легендарног бун-
товника у земљи: мит, величанственији у смрти него што је био за живота, с обзиром
на то да се све теже могао прилагодити животу на земљи. Сазнавши за Бојдову смрт,
Били чује следеће: „Он је тамо где би требало да буде. Па ипак, место које је пронашао
је такође сам изабрао. То је срећа коју не треба одбацити“ (387–388).

Након другог повратка у Сједињене Државе из Мексика, Били се поново суочава
са другачијим светом од оног који је напустио. Када се вратио са првог преласка, за-
текао је родитеље мртве и сопствени свет неповратно измењен. Међутим, промена
коју затекне када у Коломбусу, у Новом Мексику, пређе у Сједињене Државе, има уни-
верзалније последице. Граничар пита Билија да ли се „вратио да се пријави“, на шта
Били, мислећи да говори о људима са ранча, одговара: „Претпостављам. Ако могу да
нађем групу која ће ме примити.“ „Не треба да бринеш о томе“, одговара граничар.
„Немаш равна стопала, зар не?“

„Равна сџојала?“

„Да. Ако имаш равна сџојала, неће ње узети.“

„О чему, дођавола, говориш?“

„Говорим о војсци.“

„Војсци?“

„Да. Војсци. Колико дуго ње уојшџе није било?“

„Немам џојма. Не знам ни коју је месец.“

„Не знаш шџа се дојодило?“

„Не. Шџа се дојодило?“

„Врашџа џакла, дечаче. Земља је у рајџу.“ (333)

Без породице, без посла и новца, Били одлучује да се прикључи војсци, што би требало да укаже на његов прелаз са старог пасторалног протокола на нови технолошки. Међутим, упркос спремности да изврши ову транзицију, више његових покушаја да се пријави у војску завршавају се неуспешно. Билијева артимија физички га дисквалификује за војну службу и метафорички му ускраћују шансу да се уклопи у нови светски поредак. Очајан и збуњен, Били ради као помоћник на неколицини југозападних ранчева пре него што последњи пут крене за Мексико.

Пошто Макарти ретко допушта читаоцима увид у мисли својих јунака, у почетку је нејасно зашто Били поново одлази у Мексико. Прилика да се опет удружи са братом је важна, али можда се није баш надао том поновном окупљању. Убрзо ће се потврдити оно на шта га је потрага наводила – брат му је убијен. Његова мисија се затим мења од поновног окупљања до враћања Бојдових посмртних остатака, које он открива у једној језивој епизоди. Враћа се у Нови Мексико са братовљевим остацима и сахрањује их на гробљу изван Лордсбурга.

О свом трећем прелазу у Мексико, Били каже: „То је једини пут када сам био тамо доле да сам добио оно по шта сам дошао. Али, доврага, то сигурно није било оно што сам хтео” (416). Билијева вера у супериорност руралног живота над градским умире са Бојдом. Иако поново ради на ранчевима, они му више никада неће деловати толико пуни наде као некад.

Градови у равници

Прва два тома *Трилогије о њраници* представљају приче о сазревању смештене углавном у Мексико, иако се приповести Џона Грејдија Кола и Билија Парама наизглед не подударују нарочито. Међутим, путеви им се коначно укрштају у *Градовима у равници*, где њих двојица раде на ранчу Мека Макговерна недалеко од Ел Паса у Тексасу. У овом тому, који се дешава 1952. године, коначно сазнајемо њихове судбине. Колов сентиментални сан о пасторалном животу трајно је прекинут постојањем градова у равници, посебно пограничних градова Хуарес и Ел Пасо. Метафорички, израз „градови у равници” прикладно сугерише паралелу између Хуареса и Ел Паса и Содоме и Гоморе. Буквално, израз „градови у равници” имплицира да су простране равнице Колове и Парамове младости сада испресецане градовима, претворивши Колов пасторални сан у ноћну мору и остављајући Парама да остатак својих дана проживи прогоњен сећањима на све што је волео и изгубио.

Почетна сцена романа је познат терен: „Стајали су на вратима и избацивали кишу из чизама, махали шеширима и брисали воду са лица”: каубоји улазе са кише, можда после напорног радног дана. Оно што следи представља ново тле у контексту трилогије:

На улици, киша је пресецала барушићине шерајући блиставе црвене и зелене боје неонских реклама да се комешају и подрхтавају и киша је њлесала по челичним крововима аутомобила паркираних уз ивичњак.

Проклећ био ако се нисам скоро удавио, рекао је Били. Замахнуо је највиљеним шеширом.

Где је онај прави амерички каубој?

Ушао је унушра.

Идемо. Све ће оне добре дебеле одвојити за себе. (3)

Када Били пита где је „прави амерички каубој“, јасно је да може да мисли само на Џона Грејдија Кола. Схватамо да Макартијеви каубоји више нису на пашњаку, нити су се вратили у своје одаје на ранчевима. Уместо тога, они су у јавној кући у Хуаресу. И тако се успоставља нови миље. У претходним деловима трилогије, градови су уметани у западњачки пејзаж. Код *Градови у равници* је обрнуто.

Саставни део идеје о пасторалном пределу јесте постојање дивљих животиња на слободи. У епизоди о вучици у *Прелазу*, вероватноћа да дивље животиње коегзистирају с људима у све урбанизованијем свету је озбиљно доведена у питање. У *Градовима у равници*, Макарти, кроз серију крвавих вињета, чини сукоб још експлицитнијим. На почетку романа, Били и Трој, његов сарадник, иду да посете Тројевог брата. Док су на путу, Трој исприча причу о томе како је са другом јурцао кроз Тексас у потпуно новом олдсмобилу 88. Током пута, олдсмобил све време удара зечеве. Они игноришу непрестане „туп“ звуке и настављају великом брзином. Када коначно дођу на бензинску пумпу, умало да се потуку са човеком чија жена с негодовањем одреагује на оно што види на хладњаку олдсмобила. Како Трој препричава,

[...] када сам дошао до предњега дела ауџа био је начичкан зечјим љавама. Мислим било их је заљављено сивоинак џамо и предњи део ауџа и браник и све је било прекривено крвљу и зечјим цревима и џи зечеви предњосјављам да су некако само окренули љаве од ударца јер су свима биле ошворене очи с неким суманућим пољедом. Зуби су им се втели са сјране. Као да се кезе. (22)

Ако постоји место које је рај за зечеве, то је сигурно Тексас. Или је барем био пре него што су аутомобили почели *en masse* да долазе. Тројева језива прича визуелно илуструје иманентне мане света природе када мора да се такмичи са технологијом.

Касније, Кол разговара са господином Џонсоном, тастом Мека Макгаверна, који је „рођен у источном Тексасу хиљаду осамсто шездесет седме и као младић је дошао у ову земљу. У његово време земља је прешла пут од петролејке, коња и запреге до млазних авиона и атомске бомбе“ (106). Џонсон, фигура коју Кол поштује, говори му о времену када су вукови слободно лутали равницама, али каже да „није чуо вучје завијање тридесетак година. Не знам где би требало отићи да се то чује. Такво место можда и не постоји“ (126). Нажалост, господин Џонсон има право што сумња. У *Прелазу* вукови су и даље постојали, иако првенствено у Мексику у броју који се рапидно смањивао. До времена догађаја приказаних у роману *Градови у равници* њихово постојање је постало гласина и легенда. Судбина вукова ће на крају бити судбина свих животиња из равнице, принуђених да се све више такмиче са људима за ресурсе у виду зелених површина које се експоненцијално смањују.

Баш као што животиње у равници пате због продора индустрије, Џон Грејди Кол, за кога свет у коме је „рођен није свет за који је створен“, такође открива да више не функционише као што је некада (Arnold, 261). Дечак који је показао тако феноменалан

однос с коњима сведен је на обичног човека, док је Џон Грејди Кол, у роману *Сви њи леји коњи* описан као неко ко је рођен да јаше коње, сада избачен из седла. Негде на почетку *Градова у равници*, Трој говори да се Кол повредио када је „коњ унатрашке пао на њега“ (15). Његов запањујући пад служи као стилизована назнака узалудности Колових покушаја да одржи каубојски начин живота. Кол неминовно схвата да у погледу разумевања коња није као што је некада био. Каубојски начин живота не нестаје само из пејзажа већ и из самог Кола који каже: „Када сам био дете мислио сам да знам све што се о коњу може знати. Што се коња тиче, постајем све глупљи“ (53). Иако још јаше двоструко боље од било кога другог, више се не самерава спрам дечака који је некада био.

Ти снови Билију никада нису били толико драги као Кољу, али је ипак некада веровао у супериорност каубојског стила живота. Након онога што се догодило у *Прелазу*, он више није сигуран у то, иако наставља да ради као испомоћ на ранчу. Међутим, Кол и даље гаји пасторалну визију своје будућности и због тога мисли како је можда нашао сродну душу у Билију. Али није. Кол пита Билија: „Мислиш да би волео да живиш у стара времена?“ Били без оклевања одговара: „Не. Јесам кад сам био клинац. Некада сам мислио да је гонити мршаву стоку у некој непознатој земљи најближе небесима што човек може да се вине. Сада ти не бих дао богзна шта за то.“ Уместо тога, он воли „када се притисне прекидач и светла се упале. [...] Када помислим шта сам желео као дете и шта желим сада, то није иста ствар. Претпостављам да оно што сам желео није оно што сам желео“ (77–78). Били, старији, мудрији и реалнији од Кола, уморио се од борбе с њиховим светом који се мења.

Али Џон Грејди Кол још не би ни мртав одустао од тог сна. Без знања својих вршњака, док је био у јавној кући у уводној сцени романа, Кол је уочио прелепу младу епилептичну проститутку по имену Магдалена. Иако јој није платио за услуге, касније јој улази у траг и започиње с њом страствену љубавну везу. Намерава да је избави из живота проституције и врати је у малу кућу у брдима изнад ранча. Кол замишља њихов живот тамо као уточиште, без наметљивости растућег урбанизма у свету. Када Били пита Кола да ли би могао да буде нешто друго осим каубоја, Кол каже: „Не бих био ништа друго“ (95). Али Колов сан је у суштини погрешан. Војска САД спрема се да путем експропријације преузме Макговернов ранч и његову околину како би проширила границе суседног Форт Блиса. Кол не схвата да је план војске неизбежан, као и да је Први светски рат означио почетак технолошког доба из којег више нема повратка. Били проницљиво примећује да „ова земља није иста. Нити ишта у њој. Рат је све променио. Мислим да људи тога још нису ни свесни“. Када Кол пита: „Како?“, Били одговара: „Напросто тако. Више ништа није исто. Никада више неће ни бити“ (78). Поред неспремности да прихвати да се његов сан о пасторалном огњишту никада не може остварити, Кол такође одбија да призна колико је ризично што покушава да проститутку избави из канџи макроа који је, у Магдаленином случају, нарочито опасан човек по имену Едуардо.

Сводник је, откриће се, приказан како стоји с „рукама склопљеним изнад задњице у ставу коме се можда дивдио или о којем је читао, али који је пореклом из неке друге земље, не из његове“ (79). Едуардо се свесно налази у новом свету, практикујући нове

протоколе. У разговору са Билијем, кога је Кол послао да испита какве су могућност да откупи Магдаленину слободу, Едуардо не само да прихвата ове „нове протоколе“, већ омаловажава Џона Грејдија због његове неспособности да реално сагледа свет. Њихов разговор дубоко погађа Билија, призивајући му у мисли не само Џона Грејдија Кола већ и Бојда. Били касније каже Колу: „После неког времена већина људи попије довољно батина да почне да води рачуна. Све више ме подсећаш на Бојда. Једини начин на који сам икада могао да га натерам да нешто уради јесте да му кажем да не ради то“ (146). Чак и док упозорава Кола о могућим последицама његове даље потраге за Магдаленом, чини се да зна да не може да одврати Кола од пута који је изабрао Бојд. Едуардо неће да остане без Магдалене. Уместо тога он је убија, због чега Кол хоће освету. Он убија Едуарда у борби ножем, али не пре него што и сам задобије смртоносне ране. Убрзо након борбе, умире у присуству Билија Параме, који стиже прекасно да би га спасао.

За Билија Параме, Колова смрт има сличан ефекат као и Бојдова. Поново почиње период лутања. У епилогу опет срећемо Билија Параме, у „пролеће друге године новог миленијума“ (264). Иако изгледа као да је Парам у *Граговима у равници* хтео да пређе из житеља руралне средине у житеља урбане, он то никада није успео. Уместо тога, годинама иде од ранча до ранча. Сазнајемо да је његов последњи посао био статистирање у филму, што је можда једино место где још живе каубоји. Када има новца, одседа у бувараме од хотела. Иначе временске непогоде преживљава тако што се скрива под надвожњацима и спава под бетонским плочама крај ауто-пута. Стигла је будућност коју је Кол желео да предухитри. А с њеним доласком, Парам добија нову перспективу. Упркос жељи да живи животом у којем би могао да „притисне прекидач и светла се упале“, сада је носталгичан за пасторалним животом за којим су Бојд и Кол толико горљиво трагали. Можда се никада неће у потпуности препустити истим поривима, али са сваким губитком све је ближи да увиди шта све нестаје. Након што изгуби Бојда, у стању је да схвати, упркос ранијим тврдњама да су коњи неуке животиње, како можда коњ заиста зна шта је у човековом срцу (84). Исто тако, на крају *Грагова у равници* он престаје „да разговара са децом и коњима“ у округу Де Бака, у Новом Мексику. Пије са извора, а Макарти пише како „годинама није видео посуду на извору и држао је обема рукама као што су хиљаде пре њега, њему непознате, али сједињење с њиме у обреду“ (289–290). И што је још важније, он сања. Сања о руралном животу и о Бојду и прича о томе како је „био ужасно добар са коњима. Увек сам волео да га гледам како јаше. Да гледам како се бави коњима. Све бих дао да га видим још једном“ (291). Били Парам, попут Бојда и Кола, постао је сањар. Али за разлику од свог брата и пријатеља, Били не може да сања о недостижној будућности, само о давно минулој прошлости.

И тако се завршава трилогија која почиње толико великим надама. Током ње, Џон Грејди Кол полако почиње да размишља како можда, само можда, неће моћи да живи пасторални живот из снова на америчком тлу. Боравак у утопијском окружењу хаџијенде наводи га на помисао да чак и ако не може да нађе пасторални живот у Америци, сигурно може у Мексику. Пред крај *Грагова у равници*, Кол пита Билија: „Зар не мислиш да је, ако је ишта остало од овог живота, то тамо доле?“, на шта Били одговара: „Не знам

ни шта је овај живот [...] Мислим да је у твојој глави [...]. То је други свет. Сви које сам икада познавао, који су се вратили [у Мексико] нешто су тражили. Или су мислили да траже" (218). Нажалост, Били је у праву. Мексико представљен у *Градовима у равници* није идилична пасторална фантастична земља хаџијенде већ брутална и прљава урбана стварност Хуареса. Кумулативно, Макартијева *Трилоџија о њраници* прати смрт традиционалне америчке пасторале. Резултат је дело које је ревносним праћењем те смрти истовремено постало оно што је дан-данас кључно дело савременог америчког пасторализма, где носталгија за оним што се више никада не може достићи замењује снове о пасторалној будућности.

Литература:

- Arnold, Edwin T. „*Cities of the Plain*”. *World and I* 13.10 (октобар 1998): 258–268.
- Bell, Vereen. “Between the Wish and the Thing the World Lies Waiting”. *Southern Review* 28.4 (јесен 1992): 920–27.
- Buell, Lawrence. *The Environmental Imagination: Thoreau, Nature Writing, and the Formation of American Culture*. Cambridge: Belknap, 1995.
- Cawelti, John G. „Cormac McCarthy: Restless Seekers”. *Southern Writers at Century’s End*. Ур. Jeffrey J. Folks и James A. Perkins. Lexington: U of Kentucky P, 1997. 164–176.
- Cheuse, Alan. “A Note on Landscape in *All the Pretty Horses*”. *Southern Quarterly* 30.4 (лето 1992): 140–142.
- Grammer, John M. “A Thing Against Which Time Will Not Prevail’: Pastoral and History in Cormac McCarthy’s *South*”. *Southern Quarterly* 30.4 (лето 1992): 19–30.
- Luce, Dianne C. “When You Wake’: John Grady Cole’s Heroism in *All the Pretty Horses*”. *Sacred violence: A Reader’s Companion to Cormac McCarthy*. Ур. Wade Hall и Rick Wallach. El Paso: Texas Western P, 1995. 155–167.
- Marx, Leo. *The Machine in the Garden*. New York: Oxford UP, 1964.
- McCarthy, Cormac, *All the Pretty Horses*, New York: Knopf, 1992.
- *Cities of the Plain*. New York: Knopf, 1998.
- *The Crossing*. New York: Knopf, 1994.
- Pilkington, Tom. “Fate and Free Will on the American Frontier”. *Western American Literature* 27.4 (зима 1993): 31 1–22.
- Slotkin, Richard. “John Ford’s *Stagecoach* and the Mythic Space of the Western Movie”. *The Big Empty: Essays on the Land as Narrative*. Ур. Leonard Engel. Albuquerque: U of New Mexico P, 1994. 261ff–82.
- White, Richard. “*It’s Your Misfortune and None of My Own*”: *A New History of the American West*. Norman: U of Oklahoma P, 1991.

(С енглеској њревео **Данило Лучић**)